

ПРОГРАМА ЗА ДОПОЛНИТЕЛНА НАСТАВА И РАБОТА СО ДЕЦА СО ПОТЕШКОТИИ

Напомена: Програмата која селедува во прилог претставува само содржина за главни насоки во детекцијата на учениците и изработка на програмите кои секој наставник индивидуално треба да ги изработи.

Наставниците имаат голема улога во развојот на детето и со своето лично искуство како ученици, но и работата со деца знаат дека децата обрнуваат големо внимание на се што наставникот прави, како се однесува како изгледа и зборува. Во детали запомнат се, но едно нешто што се смета за пресудно е личноста на наставникот. Тоа посебно влијание има врз децата кои манифестираат емоционални проблеми или потешкотии во совладувањето на наставните програми.

Децата кои работаат со наставник кој не покажува разбирање и не се труди да им помогне да успеат во совладување на наставата многу брзо ќе ја забележат крутоста на ваквиот наставник и неговата неетичност. Ваквите деца најчесто не реагираат туку манифестираат пасивна агресија – стануваат повлечени, мрзеливи и изгледа на прв поглед како да не сакаат да работат, но во суштина се засрамени и исплашени бидејќи наставникот со своето однесување им покажал дека не се доволно добри и паметни за и тоа е слика која и понатаму ја градат за себе. Важно е да се нагласи дека при работата на наставникот покрај неговото знаење и разбирање за состојбите и возраста на секој ученик, треба да посочи можност за флексибилност при реализацијата на наставните програми и нивна адаптација за децата со вакви проблеми.

Цели на оваа програма е да се овозможи активно учество на овие ученици и избор на вистински методи за работа со нив за да се развие целокупниот потенцијал на детето, а при тоа да се води сметка за работата и со децата кои не спаѓаат во оваа категорија.

Методите за работа со овие ученици ќе бидат прикажани како насоки, а секој наставник во соработка со психологот во училиштето треба да избере начин на кој ќе работи согласно степенот и можностите на ученикот индивидуално, притоа да внимава на препораките и барањата на програмата дадена од БРО.

Реализацијата на овие методи и упатства за работа со учениците кои имаат емоционални проблеми и потешкотии во учењето ќе се изведува преку соработка со психологот во училиштето и раководителот на паралелка .

Секој наставник кој предава во паралелката каде има ученици од овој тип неопходно е да посвети дел од работата со овој ученик или ученици(ако има повеќе) индивидуално најчесто преку задавање на одредена активност која е во склад со неговите можности и способност. Препорачливо е таа да се изработи на ниво на секој предмет или како активност на стручен актив во соработка со службата. Ќе бидат дадени само неколку практични совети за работа кои моѓе да се користат во зависност од случајот и се разбира покрај индивидуалната работа на ученикот со психологот во училиштето.

Методи на работа:

1. Визуелизација на лекцијата: користете дидактички помагала или други средства со кои ќе ја поткрепите теоријата односно кажаното за време на часот. Ваквите ученици размислуваат без конкретизација на своите мисли и самите им е тешко вербално да се

изразуваат. Доколку го поврзете кажаното со визуелен приказ полесно ќе ве разберат и запомнат.

2. Барајте од нив и самите да користат цртежи или други визуелни помагала како средство за изразување при испрашувањето; да користат компјутер или шеми кои сами ќе ги нацртаат; да користат писмено изразување каде во неколку реченици ќе ви опишат што разбрале посебно кај учениците со емоционални проблеми каде изразувањето и вербалната комуникација во група е отежната.

3. При пишување на табла користете различни бои со кои ќе го означите најважното од лекцијата со поинаква боја. Учениците со потешкотии подобро помнат визуелно отколку аудитивно. Боите ќе им помогнат да се присетат на менталната слика од таблата.

4. Користете видео материјали или компјутерски симулации; на тој начин ќе им овозможите да добијат комплетна слика за некој процес или појава;

5. Никогаш не ги ставајте под притисок. Учениците со емоционални проблеми, учениците со потешкотии во учењето кои свесно ја доживуваат својата состојба или се доживуваат себеси како недоволно добри НАЈЧЕСТО чувствуваат анксиозност или страв кој не можат да го надминат. Заради тоа не функционираат добро кога ги ставате под притисок. Дајте им доволно време да ја реализираат задачата која сте ја дале, мотивирајте ги со пофалби и убав збор, овозможете им да ја зголемат својата самодоверба и да ја променат сликата за себе.

6. Хиперактивните деца(деца со вишок енергија) се посебна категорија ученици на кои треба да се обрне внимание; Доколку постои приложена потврда или мислење од стручно лице за нивната состојба или самите сте процениле дека детето спаѓа во ова категорија, дозволете имповремено да потрошат дел од својата енергија така што ќе им дадете некоја активност. На пр.Кога станал немирн и почнува да ја губи концентрацијата која кај нив е краткотрајна така што поради нивото на вигилноста на нивното внимание отава впечаток дека не може да ве следи, испратете го да го натопа сунгерот или да донесе креда или едноставно пуштете го само во ходникот на 5 минути. Така ќе ја потроши вишокот на енергија и ќе може подобро да ја следи наставата. Со тоа му олеснувате и на ученикот и себе си.

7. Доколку сте во можност подгответе им веќе напишан текст со основните факти кои треба да ги научи: нека биде читко,со големи букви и истакнати поими.

8. Дозволете им да ја зголемат својата самодоверба со тоа што ќе се почувствуваат успешни. Убавиот збор, пофалбата за нешто што сте сработиле заедно, на наједноставен начин ќе делуваат мотивирачки на ваквите деца.

9. *Кажете им што ќе ги испрашате* (нагласете им - во нивните тетратки или учебници она што е важно и треба да го кажат придржувајќи се САМО на најважната содржина).

10. *Дајте им прилика за некаква обврска кон другите*, кон класот, кон вас, кон некој друг вработен во училиштето, која ќе биде редовна, ако не секојдневна тогаш барем секоја недела.

11.На предметите на кои постои можност *дајте им прилика да ја развиваат нивната фантазија*. Каде што има фантазија има и емоции кои ги зголемуваат можностите на овие деца. Затоа овозможете им да го нацртаат или пишуваат она што го сакаат.

12. *Оценувањето треба да биде резултат од нивната целокупност* и во склад со она што претходно сте го работеле со нив, затоа:

Не ги оценувајте според нивните надворешни симптоми бидејќи тоа ќе ви даде погрешна слика за нив. Доколку работат или се занимаваат со некое хоби или некаква додатна активност надвор од училиштето, побарајте тоа да ви го донесат или да ви раскажат и на основа на тоа пофалете ги.

Посебно обрнете вниманието на нивните добри страни. Со негативен став, критика и негативни емоции нема да ги отстраните „проблемите во наставата“ ниту во нашето школство. Обидете се човечки и хумано да им помогнете и да ги прифатите онакви какви што се, зошто во тоа ќе ве следат и другите ученици, а и самото дете ќе ја прифати позитивно својата состојба.

*Основни принципи на работа со деца со слаб успех
како последица на потешкотии со концентрацијата и вниманието*

1. Непосредна повратна информација и последици

Кога сакате да ги промените одредени облици на однесување неопходно е јасно и конкретно да им посочите што не е, а што е прифатливо за време на часот. При тоа наградете го посакуваното, а искритикувајте го непожелното однесување со позитивна и продуктивна критика, без осуда на личноста на детето. Повратната информација давајте ја колку можете почесто. Овие деца имаат потреба од побрзи и почести повратни информации и последици отколку другите деца. На пр. Наместо да почекате детето да заврши со решавањето на задачите, за да го пофалите, му давате награден бод за секоја решена задача или дел од задачата.

2. Користете последици за кои сте сигурни дека ќе се доволно силни за да постигнат ефект. Природата на овие деца бара последиците од некое непосакувано однесување да ги сноси лично ученикот и да бидат значајни дури и материјални за да се одржи и развие позитивното внимание на ова дете.

3. Користете повеќе поттикнувања наместо казни. За нив посебно важи правилото позитивното пред негативното. Нагласете и дадете алтернатива кое негативно со кои од понудените позитивни однесувања детето само да избере.

4. Настојувajte да бидете доследни, секогаш реагирајте на ист начин на одредено однесување или ситуација.

5. Имајте ја во предвид природата и особините на овие деца секогаш кога реагирате на нивните однесувања, дела, задачи...

6. Обидете се да се дистанцирате од ситуацијата . Не дозволувајте вашето чувство на вредност да стане врзано со тоа дали сте успеале или не да победите некое однесување. Кога ситуацијата ќе излезе од контрола или не заврши онака како што сте предвиделе , никако немојте да заклучите дека сте лош наставник или лоша личност.

7. Вежбајте простување

Простувањето е премногу важен принцип во воспитувањето на детето, но честопати е тешко да се спроведува во секојдневниот живот. Вежбањето простување значи да се размисли за „детските престапи“(кои и сами сте ги направиле), да се прости и да се остави да помине лутината, разочарувањето и замерувањето, повреденоста и најпосле простете си и самите себе си за грешките кои сте ги направиле во обидот да се справите со овие деца и добронамерниот обид да ги научите и воспитате.